

Politikens Ruslandshistorie fra 1983, hvor han med megen sans for populariseringens svære kunst behandlede Kiev-rigets sociale struktur og Moskva-statens udvikling fra mongolerinvasionen omkring 1240 og frem til Rjurik-dynastiets uddøen i slutningen af 1500-tallet.

Flere afhandlinger var under forberedelse, da døden pludseligt ramte ham. Det lå ikke til Knud Rasmussen at hvile på laurbærrene. Det er trist at tænke på de mange løfterige planer, som nu aldrig vil komme til udførelse. Men det må samtidig siges, at Knud Rasmussen fuldt ud evnede at udnytte de år, som blev ham forundt, til at sætte sit afgørende præg på øststatsforskningen i Danmark. Han nåede meget og spændte vidt. Hans indsats vil ikke gå i glemme.

Niels Erik Rosenfeldt

MOGENS RATHSACK

10. april 1926 – 2. maj 1985

Efter et hjerteanfald døde universitetslektor, dr.phil. Mogens Rathsack pludselig den 2. maj 1985. Altfor kort blev hans videnskabelige løbebane, som endda startede ret sent, og som krydsedes af andre linier. Efter sin studentereksamen valgte han det retsvidenskabelige studium og blev cand.jur. i 1952. Sit konferensstudium påbegyndte Rathsack først senere og gennemførte det – jævnsides med praktisk erhvervsvirksomhed – i februar 1967. Et stort held for Københavns universitets historiske institut var det, at det allerede den følgende måned kunde sikre sig den nybagte mag.art. som amanuensis (siden universitetslektor) i middelalderhistorie; instituttet fik en kompetent forsker og lærer.

Målt i antal af publikationer – i alt tre – blev Mogens Rathsacks produktion ikke stor og iøvrigt desværre ufuldbyrdet. Men den præges til gengæld af ubetinget homogeneitet og stor lødighed; disputatsen karakteriserede en af opponenterne – Niels Skyum-Nielsen – med rette som »en værdifuld tilvækst til vor historiske litteratur på højeste niveau«. To hovedtræk er iøjnefaldende, den metodiske stringens i Aksel E. Christensens skoling – dens krav til at vurdere kildematerialet i sin tilblivelses-sammenhæng – og interessen for historisk tolkning af ældre retsinstitutioner i funktion og under forandring.

Allerede den store afhandling om 'Christiern den andens landlov. En undersøgelse af håndskriftet AM 804 4to' (HT 12.r.II., Kbh. 1967, s. 293–336) røber disse kendetegn. I overensstemmelse med Johan Hvidtfeldts antagelse dokumenterede Mogens Rathsack, at håndskriftet –

Mogens Gøyes – »indeholder en afskrift af Christiern den andens landlov i dennes endelige form«; med den i hænde – og støttet til en fuldmagt og til profosregler – kunde rigsmarsken i 1522 gennemføre sin jydsk rettertingsrejse. Resultaterne synes bindende, og de har senere kunnet tjene som støtte for videre forskning over kongens lovgivningsvirksomhed.

Mogens Rathsacks hovedindsats blev dog den massive disputats 1980 om 'Fuldaforfalskningerne. En retshistorisk analyse af klostret Fuldas pavelige privilegier i perioden 751–ca. 1158'. En overordentlig kyndig og minutøs diplomatarisk analyse af Fuldadiplomerne med henblik på ægthed, interpolation eller andre særegenheder forbindes organisk med indgående studier over dette og andre klostres retsinstitutioner, besiddelsesrettigheder, jurisdiktion, eksemption, status osv. Nok så vigtigt er det, at Mogens Rathsack selv betragtede undersøgelsen som en forstudie »til en generel fremstilling af pavestolens privilegiepolitik i tidlig middelalder«. Arbejdet – det kolossale arbejde – var i hans øjne nødvendigt, fordi »det mest velegnede materiale« til pavestolens historie naturligvis måtte være dens egne, rensede diplomer, som ejendommeligt nok aldrig systematisk havde været lagt til grund for behandlingen af dens historie; specielt havde Rathsack investiturstriden i tankerne.

Det er tragisk, at dr. Rathsack aldrig nåede at fuldføre dette arbejde, som han vilde have været selvskrevet til. Men allerede disputatsen *var* et værk på internationalt niveau. En lykke da, at han inden sin død nåede at få at vide, at den vil blive publiceret på tysk således, at den vil blive alment tilgængelig og – utvivlsomt – alment anerkendt som det grundlæggende arbejde, den virkelig er.

E. Ladewig Petersen

ALEXANDER SCHARFF

11. juli 1904 – 27. marts 1985

Alexander Scharffs navn er fast og varigt knyttet til genopbygningen af studiet af slesvig-holstensk og nordeuropæisk historie ved universitetet i Kiel i den overmåde vanskelige efterkrigstid og til genoptagelsen af menneskelige og videnskabelige kontakter med kolleger i Danmark »efter onde år, som rystede det dansk-tyske forhold og lagde det øde«.

Han fødtes i nærheden af Magdeburg i den lille by Calbe a.d. Saale, men faderen, der var praktiserende læge, flyttede til Flensborg, hvor svigerfaderen havde levet, og sønnen kom derfor til at tilbringe barndom